

آذربایجان گونشی

Azərbaycan Günəşi

تبریز بیلیم یوردونون ادبی، فرهنگی، ایجتیماعی و تاریخی ایکی هفته لیک درگیسی، ۲-نجی ایل، ۹-نجو سایه، ۱۳۸۳، ۵۵ یو: ۵۰ تومن

آ...

آنا...

آنادیل...

آنایورد...

آذربایجان.

فرقه دموکرات آذربایجان در یک نگاه

بعد از ورود قوای متفقین به ایران در سوم شهریور ماه سال ۱۳۲۰، دیکتاتوری رضاخان به پایان رسید و در ایران آزادی نسبی بوجود آمد. تعداد زیادی حزب و نهادهای مطبوعاتی تشکیل گردید. قوای متفقین در مناطق مختلف کشور استقرار یافتند. انگلیسی ها در مناطق جنوبی و شوروی در مناطق شمالی مستقر شدند. در سال ۱۳۲۱ قوای آمریکا نیز وارد ایران شد و در مناطق مرکزی استقرار یافت. سالهای ۱۳۲۴-۱۳۲۰ سالهای پرهیجانی بود. تمامی ملت‌های موجود در ایران در مبارزه برای رسیدن به آزادی و دموکراسی به سازمان‌های تازه تاسیس پیوستند. به موازات این، نیروهای دست راستی نیز سازمان‌ها و تشکیلات‌های سیاسی خود را بوجود آوردند. «حزب توده ایران» و بعدها «شورای اتحادیه کارگران» به کانون نیروهای چپی تبدیل شدند. سازمان‌های سیاسی که به رهبری سید ضیال‌الدین طباطبایی تشکیل شده بود، همچنین نهادهای مطبوعاتی آنان از جمله روزنامه «رعد» با متحد کردن جریان‌های دست راستی، مبارزه شدید و گسترده را علیه نیروهای چپی آغاز کردند. کارگران، دهقانان و روشنفکران عضو حزب توده ایران شدند. در راس رهبری این حزب روشنفکران از جمله روشنفکران کمونیست که در زندان‌های رضاخان حبس شده بودند، قرار داشتند. «کار برای همه»، «نان برای همه»، «بهداشت برای همه» و «تحصیل برای همه» از شعارهای اصلی این حزب بود.

ادامه در صفحه ۲

فرقه دموکرات آذربایجان در یک نگاه

بین سالهای ۱۳۲۰ - ۱۳۲۴ مبارزه شدیدی بین این دو جناح سیاسی (راستی ها و چپی ها) در جریان بود. نیروهای دست راستی متکی به استعمار انگلیس و آمریکا بودند و نیروهای چپی نیز از امکانات معنوی و سیاسی شوروی استفاده می کردند. آذربایجان مثل همیشه به سنگر آزادی تبدیل شده بود. انگلیسیها و آمریکاییها نیروهای مرتجع که در راس آنها محمدرضا شاه قرار داشت را حمایت می کردند و شوروی هم خواستار موفقیت نیروهای آزادیخواه در مقابل آنها بود. شوروی در آرزوی دولتی دموکراتیک و دوست در سرحدات خود بود ولی عملی کردن این آرزو کار آسانی نبود. در سال ۱۳۲۴ با تسلیم بدون قید و شرط آلمان فاشیستی و بعد از آن ژاپن جنگ جهانی دوم به پایان رسید. سال ۱۳۲۴ سال سرنوشت سازی برای ایران بود. شش ماه بعد از پایان جنگ قوای متفقین باید ایران را ترک می کردند. اوضاع کشور بحرانی بود، اصلاحات دموکراتیک انجام نشده بود، حاکمیت بطور کامل در دست مرتجعین بود و اعتبارنامه پیشه وری پذیرفته نشده بود. در چنین اوضاعی، احتمال اقدامات رادیکال بسیار زیاد بود. پیشه وری که دارای تجربه سیاسی و تشکیلاتی بود زمان و اوضاع را درک کرده بود. او درک کرده بود که برای حفظ و نگهداری آزادی و دموکراسی در ایران باز هم باید از آذربایجان شروع کرد. چنین هم شد.

پیشه وری به تبریز رفت و با همزمان خود ملاقات کرد و در نتیجه به تشکیل فرقه دموکرات آذربایجان نائل گردید و بیانیه ۱۲ شهریور را به دو زبان ترکی آذربایجانی و فارسی منتشر کرد. بعد از آن تشکیلات ایالتی حزب توده ایران در آذربایجان در خصوص ملحق شدن به فرقه دموکرات آذربایجان تصمیم به اتخاذ قرار شد. در این راستا کنفرانس مشورتی سازمانهای حزب توده ایران در شهریور ماه تشکیل گردید. در این کنفرانس ۱۵۰ نماینده حضور داشتند. در کنفرانس مزبور تنها دو نفر، اصهبانی و هاشمی مخالفت خود را با الحاق حزب توده به فرقه دموکرات اعلام داشتند. آنان بعد از این مسئله آذربایجان را ترک و به تهران رفتند. بعد از الحاق تشکیلات ایالتی حزب توده در آذربایجان به فرقه دموکرات، مقدمات برپایی نخستین کنگره فرقه دموکرات فراهم شد. این کنگره در سالن « شیر و خورشید» شهر تبریز در دهم مهر ماه ۱۳۲۴ تشکیل گردید. در کنگره نمایندگان تمامی سازمانهای فرقه دموکرات حضور داشتند. در کنگره پیشه وری در خصوص اوضاع سیاسی و اقتصادی کشور همچنین اهداف آتی فرقه دموکرات سخنرانی کرد. در همین کنگره امرنامه و نظامنامه فرقه دموکرات تصویب شد. بدین ترتیب فرقه دموکرات آذربایجان به عنوان یک سازمان مستقل امکانات جدیدی بدست آورد و در جهت کسب خودمختاری آذربایجان و رسمی شدن زبان مادری آذربایجانیان شرایط فراهم گردید. روزنامه «آذربایجان» بعنوان ارگان رسمی فرقه دموکرات منتشر گردید و پیشه وری در نخستین شماره آن، مقاله ای تحت عنوان « فرقه ما آغاز بکار کرده نوشت. فرقه دموکرات آذربایجان در اندک مدت تبدیل به سازمانی همه گیر و عمومی شد و بدین ترتیب شرایط برای تشکیل حکومت ملی آذربایجان فراهم گردید. این مسئله طبیعی بود.

پیشه وری در آن زمان نوشت: «ایران بر سر دو راهی است. یا دیکتاتوری و یا دموکراسی. راه سومی وجود ندارد.» آذربایجان بعنوان مهد آزادی، عهده دار توسعه و گسترش دموکراسی به تمام ایران شد. فدائیان آذربایجان آخرین سنگرهای ارتجاع را در ۲۱ آذر در شهر تبریز درهم کوبیدند و قوای شاه بودن قید و شرط تسلیم گردید. لازم بذکر است که در آستانه شروع جنبش ۲۱ آذر، در آذربایجان انتخابات برگزار شد و مجلس ملی آذربایجان تشکیل گردید. در این انتخابات همراه مردان، زنان نیز برای نخستین بار در تاریخ ایران از حق رای برخوردار شده، در آن شرکت کردند. مجلس ملی آغاز بکار کرد و علاوه بر تصویب برنامه حکومت ملی که از سوی پیشه وری ارائه شده بود، کابینه وزرای حکومت ملی را نیز پذیرفت. پیش از تشکیل مجلس ملی، کنگره مردمی به محمدرضا شاه و مجلس تهران بیانیه ای را فرستاد. در این بیانیه اجرای حقوق قانونی مردم آذربایجان درخواست شده بود. حکومت ملی آذربایجان از آنجایی که تمامیت ارضی ایران را برعهده گرفته بود در وهله نخست خواستار مذاکره با تهران شد. ولی تهران در مرحله اول در صدد داد و ستد با مسکو برآمد. بدین منظور قوام السلطنه به حکومت رسید و پس از سه روز به مسکو رفت. بعد از مذاکره با مقامات شوروی قرارداد سادچیکف - قوام به امضا رسید. براساس این قرارداد شوروی نیروهای خود را از ایران خارج می کرد، در عین حال اشتراک شوروی در اکتشاف و استخراج نفت شمال تامین می شد. همچنین مسئله آذربایجان بعنوان مسئله داخلی ایران بصورت مسالمت آمیز می بایست حل می گردید. بعد از معامله تهران با مسکو در اردیبهشت ماه ۱۳۲۴ بین تهران و تبریز مذاکراتی آغاز شد. بدین منظور پیشه وری به تهران سفر کرد، ولی مذاکرات در مرحله نخست بدون دستیابی به نتایج مثبت به پایان رسید. بعد از آن مذاکرات در سطح پایین تری ادامه یافت. در بیست و سوم خرداد ماه ۱۳۲۵ قراردادی شامل ۱۵ ماده در تبریز بین مظفر فیروز از طرف حکومت تهران و پیشه وری از طرف حکومت ملی آذربایجان به امضا رسید. بر اساس این قرارداد، ضمن حفظ خودمختاری آذربایجان، شکل حکومت آن تغییر می کرد. بجای مجلس ملی، انجمن ایالتی و بجای حکومت ملی، استانداری تشکیل می گردید. علیرغم این قرارداد حکومت ملی آذربایجان تا ۲۱ آذر ۱۳۲۵ به فعالیت خود ادامه داد. در مدت یکسال حکومت ملی، زبان آذربایجان زبان رسمی حکومت شد، دانشگاه ملی، تئاتر و فیلارمونای ملی تاسیس گردید. همچنین رادیو ملی آغاز بکار کرد و در تمامی ادارات دولتی زبان ترکی آذربایجانی زبان رسمی اداری در ثبت و نوشتار گردید. از کلاس اول ابتدایی تا دانشگاه زبان رسمی زبان آذربایجان بود و تا کلاس چهارم ابتدایی کتب درسی به زبان مادری چاپ شد. در خصوص توسعه و رشد صنایع ملی اقدامات جدی صورت گرفت. کارخانه بافندگی « ظفر» آغاز بکار کرد، زمینهای خالصه همچنین زمینهای مالکانه که از آذربایجان فرار کرده بودند بین دهقانان و زارعین بطور رایگان تقسیم گردید. در آذربایجان مدارس جدید تاسیس شد و برای دهقانان «کابره» تشکیل گردید. در چنین اوضاع و زمانی انگلیس و آمریکا در حال طرح نقشه تجاوز نظامی و سیاسی به آذربایجان را می کشیدند. دولت قوام از تعهدات خود در قبال حل و فصل مسالمت آمیز مسئله آذربایجان شانه خالی کرد و به بهانه نظارت بر انتخابات از آستارا، زنجان و کردستان بسوی آذربایجان قوای نظامی اعزام شد. فدائیان آذربایجان برای جلوگیری از برادر کشی دست از مقاومت برداشتند و بدین ترتیب آذربایجان مجدداً تحت ظلم و سلطه مرتجعین قرار گرفت. بیش از ۳۰ هزار تن از میهن پرستان آذربایجان بطور فجیعی بقتل رسیدند و هزاران خانواده به خوزستان، لرستان و جزیره خارک و دیگر مناطق تبعید شدند. دوره جدید مهاجرت آغاز گردید و تعدادی از رهبران فرقه دموکرات که در راس آنها پیشه وری قرار داشت به همراه تعدادی از افسران حکومت ملی به شوروی مهاجرت کردند. در دوران مهاجرت، فرقه دموکرات آذربایجان متناسب با این دوران فعالیت خود را ادامه داد.

وطن اولدوزلاری

ووروشدولار:

سون گوله به؛

سون سونگو به،

سون قونداغا قدر

ووروشدولار:

هر شئی قیرمیزی گئیدی،

داشدان توپراغا قدر

ووروشدولار:

آلت دوداقدان

اوست دوداغا قالخا بیلیمه ین سسه قدر.

ووروشدولار:

اونلاردان ینددی دفعه ینتمیش قات

آرتیق اولان،

سونگولری نارین داراق دیشی کیمی

سیخ اولان دوشمنله

یارالبیلار اوفولدامادی،

جان وئرلر ایتمه مه دی،

سوسوزلار « یاندیم » دئمدی.

اوبدو قوروموش دوداقلاری

قان هویموش توپراخی.

یارالارینا باسدیلار

قان رنگلی باپراخی

نه دوشمن اونلاردان

بیر آمان سوزوآلا بیلدی

نه بو اولومو یاغی دویبدو

نه قالا بیلدی

سؤیکه نیب قالا دووارینا

اؤلدولر آریق اوسته

چیگین - چیگینه

اولدوزلار شاید اولدو

بر سیرادا دایانمیش

اؤلولرین قاباغیندان

یوز یتره بولونموش دیریلرین

چیکلدیگینه

اؤلدولر آیقلا رینین آلتیندا

وطن توپراخی

باشلارین اوستونده

وطن اولدوزلاری

کؤنولدن کؤنوله کئچدی

اومیدلری آرزولاری

گنجه، آغیر - آغیر کئچدی

جنازه لرین اوستوندن؛

کئچدی گئندی یولو سحره

گونش شافاقدان بیر اؤرتوک چکدی

توپراخی قورووب توپراقدن دینجه لن

جنازه لر

رسول رضا

قایناق: یاساق ینتمیش

آذربایجان دئموکرات فیرقه سینین یارانماسی

یازار: ووقار احمد

کؤچورن: بابک درزی

قایناق: اؤنر ژورنالی

آذربایجان دئموکرات فیرقه سینین اینلک بیان نامه سی نشر اولوندوغو گوندن (۱۹۴۵/۶/۳) خالق کونله نری تبریزه فیرقه نین و «آذربایجان» قزئتین عوانیندا گوندردیکلری تلنگرام و مکتوبلار واسیطه سی ایله دئموکرات پارتیاسینا قوشوندوقلارینی بیلدیریر و بو پارتیایا قبول اولونمالارینی خواهیش ائدیرلر. تبریزدن پارتیانین مرکزیندن گؤستریش گؤزله مه دن موسسه لر (مؤسسه) طرفیندن اردبیل، ماک، ماراغا، مرند، اورمو، خوی ویلایت لرینده، عجب شیرده، شیشه وئاندا، نقده ده، جولفا، ساراب و دیگر شهرلرده پارتیانین تشکیلات لارینی اونون پروقرامینی و نظامنامه سینین طلب لرینه او یغون اولاراق قورماغا باشلادیلار، اینلک پارتیا تشکیلاتلاری یارادیلدی. ۱۹۴۵- جی ایل ایل نوبابرین اولرینه قدر آذربایجان دئموکرات فیرقه سینین بوتون ویلایت و شهر تشکیلاتلاریندا پارتیا کونفرانسلاری کئچیریلدی.

آذربایجان دئموکرات پارتیاسینین بیان نامه سینده، پروقرامیندا و آذربایجان خالق کونفرانسینین قرارلاریندا ایران داخیلینده آذربایجانا موختاریت وئرلمه سی، آذربایجان دینلین رسمی دیل اعلان ائدلمه سی و ایرانین سیاسی قورولوشونون دئموکراتیک لشدیرمه سی اوغروندا موبارزه پارتیانین و حرکتین باش خطی کیمی مو عین لشدیریرمیشدی. آذربایجان دئموکرات پارتیاسی یارانديغی گوندن باش خطین قورونماسی اوغروندا موبارزه آپارمیشدیر. آذربایجان دئموکرات پارتیاسینین اینلک بیان نامه سی یازیلارکن یارادیجیلارین بیر قوروبو مدنی موختاریت شو عاری ایره لی سوروموشدولر و بو، بیرینجی ماده ده بله ده عکس اولونموشدو. میر جعفر پیشه وری پیشه وری بو فاکتی بله آیدین لامیشدیر:

«بیز بیلدیردیک کی، الیمیزده دولت تشکیلاتی، سیاسی قودرت و ایختیار اولمازسا، فارس مو تعصب لری بیزه مدنی موختاریت وئر مه به جک لر. مدنی موختاریت عیاره سی محدود اولدوغو ... اوچون داخیلی آزادلیق و اؤز مو قدراتینی اؤزو تعین ائتسین سؤزو ایله موختاریت سؤزونو عوض ائدیک.»

شوینست و شاهپرست ایران حوکومتی بوتون واسیطه لرله آذربایجان دئموکرات پارتیاسینین و میلی آزادلیق حرکاتی نین باش خطینده ایبتیلر یاراتماغا چالیشدیردی. اورمو ویلایتینده تبریزه - آذربایجانین مرکزینه تابع اولما یاراق تهر انلا علاقه ساخلایان، موختاریت، میلی- مدنی ترقی، آذربایجان دینلینده معاریف و ایداره کیمی خالق اوچون حیاتی اهمیتی اولان مساله لردن ایمتیاح ائندن دئموکرات پارتیاسینا داخیل اولماق اوچون قئید و شرط قویور، آذربایجانین ایراندان آیریلیغی و ایلحاق مساله سی کیمی یالان خیرلر یاییر، پرزیدنتت سنجگیسی کئچیریلدینی اویده وورور، بوتون تورپاقلارین بؤلومنه سین، سرمایه دارلارین محو ائدلمه سین و ... ایره لی سوروردولر. دیگر طرفدن ایسه مولکدارلاردان بعضی سی ژاندارم قوه لری واسیطه سیله کندلی لر اوزرینده ظولمو سون حده چا ندیریر، بعضی فابریک- زاوود (کارخانا) صاحب لری فهله- صاحب کار موناسبتینی سون درجه ده گرگین لشدیردی. بوتون بونلار آذربایجان دئموکرات پارتیاسینین باش خطی نین قارشیسیندا ایدی، میلی- آزادلیق حرکاتینی ضعیف له دیردی. اونا گؤره پارتیا قطعی صورتده اوتلارین قارشیسینا چیخدی.

پارتیانین باش خطی نی اینقیلابی مؤوقع دن و آردیجیل مو دافعه ائندن جوادزاده، پارتیا قورولتاینیندا کی چیخیشیندا دئمیشدی: « بیز ایرانین ایستقلالیتینی و آذربایجانین داخیل موختاریتینی ایسته بیریک، کیمین بو مرام لا علاقه سی وار، قالسین. کیم بو شو عازلار ایله مو خالیف دیر، ایندی دن گئتسین.» پیشه وری نین سعیی نتیجه سینده قورولتاین، پارتیانین باش خطی قطعیت له مو دافعه اولوندو. قورولتاین موداکیره سینه وئر یلن پارتیا پروقرامی لایحه سینین بیرینجی ماده سینده (عمومی سیاسی مساله لر بؤلمه سینده) وئر یلن پارتیا آذربایجانا ایختیارات الده ائتمک اساس وظیفه لردن حساب اولونوردو. بو پارتیانین اینلک بیان نامه سینده اعلان اولونموش باش خطدن گئری چه کیلمک دئمک ایدی. «ایختیارات» سؤزو حا کیمیت اوغروندا موبارزه نی و اؤز مو قدراتینی تعین ائتمک حوقوقونو

اؤزونده عکس ائندیرمیردی. میلی آزادلیق حرکاتی قوه لری اونون اطرافیندا بیرلشمزدینر. بونا گؤره ده قورولتای نوماینده لری اینلک چیخیشلاریندان آذربایجانین داخیلی موختاریتینی طلبی نی ایره لی سوروردولر. موداکیره لر نتیجه سینده قورولتای بنگدیللیکله پارتیانین پروقرامیندا «ایختیارات» سؤزونون «موختاریت» ایله عوض ائدلمه سین قورار آلدی.

آذربایجاندا گن دیب و آذربایجانین آزادلیغی قارشیسینا موبارزه آپاران مولکدارلارین تورپاقلارینین کندلی لر آراسیندا بؤلومنه سی مساله سی قورولتایدا موداکیره ائدلمه یی زامان ایکي- اوچ نفرین چیخیشیندا پارتیانین باش خطی نی ایمک مثل اؤزونو گؤستردی. نوماینده لردن بیر یی بوتون تورپاقلارین بؤلومنه سین تکلیف ائدیردی. میر جعفر پیشه وری موداکیره اولونان بو مساله باره ده کی چیخیشیندا دئمیشدیر: «ایندیکی وضعیت ده تورپاق بؤلگوسو مساله سینین میندان اتماق صحیح دئییل دیر. بو فیکیر چوخ منطقی و عادلانه دیر، آما بو گونگو شرایط اونا ایجازه وئر میر.»

نوماینده لردن بیر نینجه سی آذربایجاندا گن دیب آزادلیق قارشیسینا موبارزه آپاران مولکدارلارین تورپاقلارینین کندلی لرین آراسیندا بؤلومنه سین قارشیسینا چیخاراق، بو تورپاقلاردان گلن گلیرین پارتیانین احتیاج لارینا صرف اولونماسی و یا بو گلیر ایله کند تصروفاتی بانک یارادیلماسینی تکلیف ائدیلر. قورولتای بو تکلیف لری ده رد ائندی و او دوؤر اوچون داها دوزگون اولان یول سجدی : آزادلیق دوشمنی اولان مولکدارلارین تورپاقلارینین موصادیره اولونوب کندلیرین ایختیارینا وئرلمه سی و قالدان مولکدارلارا کندلی لرین آراسیندا مونا سیبتینن خصوصی قانونلا مو عین ائدلمه سی قورار آئیندی و پارتیانین پروقرامینا داخیل ائدیلدی .

بیر مودت سونرا ۱۹۴۷ جی ایلین ایون آییندا میر جعفر پیشه وری تورپاق بؤلگوسو بارده آذربایجان دئموکرات پارتیاسینین تودوغو مؤوقع حاقیندا ایضاحات وئرکن بله یازمیشدی : «آذربایجان تورپاغیتین ان موهوم حصه سی ایری مولکدارلارین ایختیارلاریندا دیر.» بوز مینرله قدر خیردا مولکدار و آز تورپاقلی کندلینی کنار ائتمک اولماز. بیز آذربایجاندا اولان شرایط داخیلینده خصوصی مولکیت لغو ائنده بیلمز دیک. بیز ائیله بیلمز دیک. میلی بیر پارتیا اولدوغوموز حالدا، بیرینجی قدمده صینفیت موبارزه نی آلورلاندیراق. پارتیانین تشکیلات ایشرلینده ده باش خط دن اینتی اؤزونو گؤسترمیشدی. آذربایجان دئموکرات پارتیاسی نین اردبیل، مرند و اورمو ویلایت کومیته لرینده ایری مولکدار و تاجر لر رهبرلییی اؤز منافع لرینه اویغونلاشدیرماغا چالیشیر. پارتیانین شهر کومیته سینین نظر ائتندن چیخماق تهلوکه سی یارانمیشدی. میر جعفر پیشه وری نین بیلاواسیطه تشبوسو ایله آذربایجان دئموکرات پارتیاسی نین مرکزی کومیته سی و ۱۹۴۵-جی ایلین نوبابریندا کئچیر یلن ویلایت کونفرانس لاری بو وضعیتین قارشسی ایدی. تبریز کومیته سینه و گؤستر یلن ویلایت پارتیا کومیته لرینه پارتیانین آردیجیل اولاراق گؤزله بن و حایاتا کئچیرن شخص لر سنجیلدیلر. آذربایجان دئموکرات پارتیاسینی یارادانلارین اینلک کونفرانسیندا (۱۹۴۵/۹/۱۳) پارتیانین موسیسلر کومیته سی یارانديغی و اوندان سونرا آذربایجان دئموکرات پارتیاسینین قورولتای طرفیندن پارتیانین مرکزی کومیته سی و مرکزی نفتیش کومیسایسی سنجیلدی. (۱۹۴۵/۱۰/۴) تاریخدن آذربایجاندا میلی آزادلیق حرکاتینا پارتیا طرفیندن کوللکئنیو رهبرلیک ائدلمیشدیر. پارتیانین مرکزی کومیته سینین گنیش پلنوملاریندا واخت آشری اولاراق گونون موهوم پروبلئم لری موداکیره اولونموش، مووافق قرارلار چیخارمیش و حایاتا کئچیر یلمه به باشلانمیشدیر.

آذربایجان دئموکرات پارتیاسینین مرکزی کومیته سینین بیرینجی گنیش پلنومو ۱۹۴۵-جی ایلین اوکتیابرین ۴ ده تبریزده تشکیل اولونموشدور. پلنومدا پارتیانین رهبر و مسول ایشچی لریندن ۸۰ نفره یاخین ایشتیراک ائتمیشدیر. پلنوم جاری ایشری ایداره ائتمک اوچون ۹ نفر دن عبارت هیات سنجیدی. پلنومون بو سنجگی سی حاقیندا همین گون اؤز اینیشی قور تارامادا اولان پارتیا قورولتاینینا معلومات وئر یلدی. قورولتای طرفیندن میر جعفر پیشه وری آذربایجان پارتیاسینین مرکزی کومیته سی صدری، شیستری و پادگان صدر مو عاوین لری سنجیلدیر.

ای قار آلتدا اوره یی یاز تیریزیم   چؤزه یی بول، قیسمتی آز تیریزیم   انولادینی ده قوناق بیلن تیریزیم   دردینه ده دنییب گولن تیریزیم

بیانیه ۱۲ شهریور

ماده ۱- ضمن حفظ استقلال و تمامیت ارضی ایران، باید به مردم آذربایجان آزادی داخلی و خود مختاری مدنی داده شود تا بتوانند در پیشبرد فرهنگ خود و ترقی و آبادی آذربایجان با مرعی داشتن قوانین عادلانه کشور، سرنوشت خود را تعیین نمایند.

اصل ۲- در این راستا باید بزودی انجمن های ایالتی انتخاب شده و شروع بکار نمایند. این انجمن ها ضمن فعالیت در زمینه های فرهنگی، اقتصادی و بهداشتی به موجب قانون اساسی اعمال تمام مأمورین دولتی را بازرسی کرده و در تغییر و تبدیل آنها اظهار نظر خواهند کرد.

اصل ۳- در مدارس آذربایجان تا کلاس سوم تدریس فقط به زبان (ترکی) آذربایجانی خواهد بود. از آن بعد زبان فارسی بعنوان زبان دولتی توأم با زبان آذربایجان تدریس خواهد شد. تشکیل دانشگاه ملی در آذربایجان یکی از مقاصد اساسی فرقه دموکرات است.

اصل ۴- فرقه دموکرات آذربایجان در توسعه صنایع و کارخانجات جدا خواهد کوشید و سعی خواهد کرد برای رفع بیکاری و توسعه صنایع دستی وسایل لازم را فراهم نموده و توأم با تکمیل کارخانجات موجود، کارخانجات جدید ایجاد نماید.

اصل ۵- فرقه دموکرات آذربایجان توسعه تجارت را یکی از مسایل ضروری و جدی محسوب می کند. مسدود بودن راههای تجاری تا به امروز سبب از دست رفتن ثروت عده کثیری از دهقانان، مخصوصا باغداران و خرده مالکین شده و موجب فقر و فلاکت آنها گردیده است.

فرقه دموکرات آذربایجان برای جلوگیری از این وضع در نظر دارد در پیدا کردن بازار و جستجوی راههای ترانزیتی، که بتوان با استفاده از آنها کالاهای آذربایجان را صادر نموده و از اتلاف ثروت ملی جلوگیری کرد، اقدام جدی نماید.

اصل ۶- یکی دیگر از مقاصد اصلی فرقه دموکرات، آباد ساختن شهرهای آذربایجان است. برای نیل به این هدف فرقه سعی خواهد کرد که هر چه زودتر قانون انجمنهای شهر تغییر یافته و به اهالی شهر امکان داده شود که بطور مستقل در آبادی شهر خود کوشیده و آن را بصورت معاصر و مترقی در آورند. مخصوصا تامین آب شهر تبریز یکی از مسایل بسیار فوری فرقه دموکرات است.

اصل ۷- بنیانگذاران فرقه دموکرات آذربایجان بخوبی می دانند که نیروی مولد ثروت و قدرت اقتصادی کشور، بازوان توانای دهقانان است. لذا این فرقه نمی تواند جنبشی را که در میان دهقانان بوجود آمده، نادیده بگیرد و بهمین خاطر فرقه سعی خواهد کرد که برای تامین احتیاجات دهقانان اقدامات اساسی انجام دهد.

مخصوصا تعیین حدود مشخص روابط بین اربابان و دهقانان و جلوگیری از مالیتهای غیر قانونی که توسط برخی از اربابان گرفته می شود یکی از وظایف فوری فرقه دموکرات است. فرقه سعی خواهد کرد این مسئله به شکلی حل شود که هم دهقانان راضی شوند و هم مالکین به آینده خود اطمینان پیدا کرده و با علاقه و رغبت در آباد ساختن ده و کشور خود کوشش نمایند. زمینهای خالصه و زمینهای متعلق به اربابانی که آذربایجان را ترک و فرار کرده اند و محصول دسترنج مردم آذربایجان را در تهران و سایر شهرها مصرف می کنند، چنانچه بزودی مراجعت نمایند، بنظر فرقه دموکرات باید بدون قید و شرط در اختیار دهقانان قرار گیرد. ما کسانی را که بخاطر عیش و نوش خود ثروت آذربایجان را به خارج می برند، آذربایجانی نمی دانیم. چنانچه آنها از بازگشت به آذربایجان خودداری نمایند، ما برای آنها در آذربایجان حقی قابل نیستیم. علاوه بر این فرقه خواهد کوشید که بطور سهل و آسان، اکثریت دهقانان را از نظر وسایل کشت و زرع تامین نماید.

اصل ۸- یکی دیگر از وظایف مهم فرقه دموکرات، مبارزه با بیکاری است. این خطر از هم اکنون خود را بصورت جدی نشان می دهد و این سیل در آینده روز به روز نیرومندتر خواهد شد. در این مورد از طرف دولت مرکزی و مأمورین محلی کاری انجام نگرفته است. چنانچه کار بدین منوال ادامه یابد، اکثریت اهالی آذربایجان دچار فنا و نیستی خواهد شد. فرقه سعی خواهد کرد برای جلوگیری از این خطر، تدابیری جدی اتخاذ نماید. فعلا تدابیری نظیر تاسیس کارخانجات، توسعه تجارت، ایجاد موسسات زراعتی و کشیدن راه آهن و شوسه، ممکن است تا حدودی مفید واقع شود.

اصل ۹- در قانون انتخابات ستم بزرگی به مردم آذربایجان روا داشته اند. طبق اطلاعات دقیق در این سرزمین بیش از چهار میلیون نفر آذربایجانی زندگی می کنند. به موجب همین قانون غیرعادلانه، به نمایندگان آذربایجان فقط ۲۰ کرسی داده شده است و این بطور قطع تقسیم متناسبی نیست. فرقه دموکرات خواهد کوشید که آذربایجان به تناسب جمعیت خود حق انتخاب نماینده داشته باشد که تقریبا معادل یک سوم نمایندگان مجلس شورا می شود. فرقه دموکرات آذربایجان طرفدار آزادی مطلق انتخابات مجلس شورای ملی است. فرقه با دخالت مأمورین دولتی و عناصر داخلی و خارجی و همچنین در میان ثروتمندان به طریق ارباب و فریب، در انتخابات مخالف است. انتخابات باید همزمان در سراسر ایران شروع شده و بسرعت پایان پذیرد.

اصل ۱۰- فرقه دموکرات آذربایجان با اشخاص فاسد، مختلس و رشوه گیری که در ادارات دولتی جای گرفته اند مبارزه جدی به عمل خواهد آورد و از مأمورین صالح و درستکار قدردانی خواهد نمود. مخصوصا فرقه کوشش خواهد کرد که معاش و زندگی مأمورین دولتی آن چنان اصلاح شود که بهانه دزدی و خیانت برای آنها باقی نماند و آنها بتوانند زندگی آبرومندی جهت خود بوجود آورند.

اصل ۱۱- فرقه دموکرات خواهد کوشید بیش از نصف مالیتهایی که از آذربایجان گرفته می شود صرف احتیاجات خود آذربایجان شود و مالیتهای غیر مستقیم لغو گردد.

اصل ۱۲- فرقه دموکرات آذربایجان طرفدار دوستی با کلیه دولتها دموکرات مخصوصا با متفقین می باشد و برای حفظ و ادامه این دوستی کوشش خواهد کرد در مرکز و شهرستانها عناصر خائنی را که می خواهند دوستی بین ایران و دولتهای دمکرات را بهم زند از امور دولتی کوتاه نماید.

این است مقاصد اصلی بنیانگذاران فرقه دموکرات.

امید ما این است که هر آذربایجانی وطن پرست خواه در داخل و خواه در خارج آذربایجان در راه رسیدن به این مقاصد مقدس با ما همصدا و همراه خواهد بود. طبیعی است که اگر انسان خانه خود را اصلاح نکند، نمی تواند برای اصلاح محله، شهر و یا مملکت خود بکوشد. ما ابتدا از آذربایجان که خانه ما است شروع می کنیم و ایمان داریم که اصلاح و ترقی آذربایجان موجب ترقی ایران خواهد شد و بدین وسیله میهن از دست قلدرها و مرتجعین نجات خواهد یافت.

زنده باد آذربایجان دموکرات؛ زنده باد ایران مستقل و آزاد؛ زنده باد فرقه دموکرات آذربایجان، مشعلدار حقیقی آزادی آذربایجان و ایران دوازدهم شهریور ماه سال ۱۳۲۴

قطعنامه موسسان مجلس ملی آذربایجان

روز سه شنبه ۲۹ آبان ماه ۱۳۲۴، کنگره بزرگ ملی آذربایجان با سخنان و مطالبی که آقای پیشه وری در خصوص اوضاع عمومی آذربایجان آرایه کرد، قطعنامه زیر را با اتفاق آرا به تصویب رساند:

۱- در نتیجه فعالیتهای منل بزرگ دموکرات، دیکتاتوری، زور گویی و نژاد پرستی و قوای وابسته بدان ها برای همیشه سرنگون گردید و تمام ملتها امکان اداره امور و حاکم شدن بر مقدرات خود را به دست آوردند. با به وجود آمدن چنین امکانی، مردم آذربایجان به عنوان یک ملت به معنای واقعی کلمه پیا خاسته و خواهان بدست آوردن حقوق طبیعی و قانونی خود می باشد.

۲- ملت ما برای رفع هرگونه سوء تفاهم و جلوگیری از هرگونه تهمت، بعد از به دست گرفتن مقدرات خود، جدایی ناپذیری آذربایجان را از ایران اعلام و حفظ برادری با تمام ملت های ایران را وظیفه خود می دانند.

۳- کنگره ملی برای مقابله با تهمتها و افتراهای دشمنان آزادی، بسیار صریح و روشن تجزیه آذربایجان از ایران را تکذیب و یا الحاق آن را به کشور دیگر را بطور جدی رد می نماید.

۴- مردم آذربایجان به اصول مشروطیت وفادار مانده و برای اجرای اصول مترقی قانون اساسی تلاش خواهد کرد.

۵- با رعایت قوانین عمومی مشروطه و به منظور اذمه امور داخلی و تامین خود مختاری ملی، مردم آذربایجان با بهره گیری از قانون اساسی، انجمن ایالتی را گسترش داده و به آن نام مجلس ملی می دهند. بدون خلل در تمامیت ارضی و استقلال ایران، حکومت ملی خود را در داخل ایران برپا می دارد.

۶- سینه قطعنامه کنگره بزرگ مردم، کنگره مردمی تصویب می نماید که با رهبری فرقه دموکرات آذربایجان، انتخابات مجلس ملی، انجمنهای ولایتی و مجلس شورای ملی بزودی آغاز گردد.

۷- برای هر ملتی زمانی حاکمیت داشتن بر مقدراتش امکان پذیر می شود که برای اداره کردن کشوری که در آن زندگی می کند، قوانین اساسی مدونی داشته باشد. ما خوب متوجه هستیم که با تمرکز مرجعانه در تهران از چنین اختیاری برخوردار نخواهیم شد، آنها برای تحمیل اراده خائنانه خود به ما از هر گونه مانع تراشی و بوجود آوردن مشکل برای مقابله با ما دریغ نخواهد کرد. از این رو کنگره بزرگ ملی برای نیل به آرزو و خواست ملتمان اقدام جدی بعمل آورده، خود را موسسان مجلس ملی اعلام می دارد. همچنین برای تحکیم و استواری پایه های خودمختاری ملی، مجلس ملی تشکیل می دهد.

۸- طبیعی است بدون دستیابی به خودمختاری سیاسی، اقتصادی و فرهنگی، خودمختاری ملی غیر ممکن است. از همین رو موسسان مجلس ملی، تشکیل یک حکومت ملی را برای اداره مستقیم امور داخلی در اسرع وقت را ضروری می دانند.

۹- تا انتخابات مجلس ملی و تشکیل یافتن حکومت ملی، کنگره، توسط ۳۹ نفر از نمایندگان خود، هیاتی تحت عنوان هیات ملی تشکیل می دهد. این هیات موقتی مأمور اجرای مصوبات کنگره می باشد.

۱۰- این هیات تا تشکیل مجلس ملی، اداره امور ملی مردم آذربایجان را برعهده خواهد داشت. با تشکیل مجلس ملی وظایف این هیات خاتمه خواهد یافت.

۱۱- کنگره ملی برای تامین و حفظ امنیت انتخابات مرکز و شهرستانها از هر نوع اختیاری برخوردار بوده و می تواند تدابیر لازم را اتخاذ نماید.

۱۲- کنگره ملی از مأمورانی که در راس ادارات قرار دارند، می خواهد تابع تصمیمات هیات ملی باشند و از رهنمودها و مقررات آن اطاعت نمایند و اخراج کسانی را که خود را حاکم مطلق می دانند و بر خلاف تصمیمات رفتار می کنند را ضروری می داند.

۱۳- کنگره ملی در تمام مدارس تدریس اجباری زبان ترکی آذربایجانی را به هیات ملی توصیه کرده و کسانی که از اجرای این وظیفه ملی جلوگیری نمایند، دشمن مردم حساب شده و برای مقابله با افکار ارتجاعی و خائنانه آنها تدابیر و اقدامات لازم را اتخاذ خواهد نمود.

۱۴- کنگره، در فکر انحلال ادارات پلیس، ژاندارمری و ارتش نیست. آنها با لباس رسمی و حفظ درجه خود به وظایفشان عمل خواهند کرد. ولی اگر از جانب آنها خطری متوجه حکومت ملی ما وجود داشته باشد، به هیات ملی اختیار داده می شود برای مقابله با خیانت آنها تدابیر لازم را به اجرا بگذارد.

آذربايجان دنموكرات فيرقه سينين بر نامه سي

يران جوخ منتلې ؤلكه دېر. بورادا قديم زمانانلاردان توركلر، كوردلر، فارسلا، عربلر، بلوچلار و باشقا خالقلا مسكونلاشميش، عصرنر بويو بيرگه ياشاميش، موشر ك مدنيت ياراتميش، ايشغالچيلارا قارشى واحد جيبه ده ووروشمولار. اينكليس ايستعمارى كى ؤلكه نى ايسارتده ساخلاماغا جان آتيردى، ۱۹- جو عصرين سونوندا باشلايان حر كاتلارې او جمله دن مشروطه، خيابانى، جنگل و خورسان حر كاتلارې دنوريلديكدن سونرا، روسيه ايرانين سياسى صحنه سيندن چيخدى و ايران تام اينكليس امپرياليزميندن آسپلى وضعيته دوشدو. ؤلكه به قانلى ديكتاتور حكيم اولوندو. اينكيجى دوتيا محاربه سيندن سونرا آزادليق اوغروندا مونريزه اوچون ال وئريشلى شرايط ياراندى و حر كات پتې مرحله به قدم قويدو. ميلي آزادليق حر كاتى تاريخنده ميلي مسئله اون پلانا چكيلدى. آذربايجان و كوردستان، ايران داخلينده ميلي موخترارته نائل اولدولار. لकिन بو حر كاتلار ؤلكه متقاسلى حر كاتا چئوريله ييلمه دى و امپريالست و مورتجع قوه لرین الى ايله بوغولدو. آذربايجان و كوردستان حر كاتلارين قدرليقجا ياتيريلماسى ير داهاه گؤستردى كى ميلي مسئله نين حلى، ايرانين دنموكراتيكلشمه سي ايله باغليدير. مركزلشميش موستيد رژيم آيرى - آيرى منطقه لرده باشلايان، بيرى ديگرى ايله علاقه سي اولمايان ميلي حر كاتلارې آسانليقلا بوغور، دنموكراتيك پراسئسلى آسانليقلا دايانديرير و اونو ايللرله گئريه آتير. آذربايجان خالقينين ۲۱ آذر حر كاتى (۱۳۲۴ - ۱۳۲۵) سون يوز ايلده ايراندا باش وئرن آلتى بؤيوك حر كات داخلينده، او جومله دن نفتين ميلي لشديريلمه سي ۱۳۵۷- جي ايل اينقيلابى سراسيندا اؤزونه مخصوص يئر توموش، آذربايجان خالقينين ميلي ايتيهاينين يوكسلمه سيته ناييل اولموش، همين حر كاتلار بوغولوقدان سونرا دا باشقا شكيلده داوام اتتميش، ۵۷- جي ايل اينقيلابيدان سونرا، آذربايجاندا ايسه مدنى پروشش شكلى آلميشدير.

كنچميش سوونت ايتيغاقى اراضى سينده، او جومله دن شيمالى آذربايجاندا (آذربايجان جومهوريتى) ميلي دؤولت لرین بارناماسى، ميلي مساله نين اينكشافينا موثت تاثيرى اولموشدور. بونولا علاقه دار قيد ائتمك لازم دېر كى جوخ ميلتلى ايراندا، تاريخى، ايجتماعى و مدنى عامللرين قارشيلقلى تاثيرى نتيجه سينده بورادا ياشايان خالقلارين ايران چرچوه سينده ميلي موختراريت لرینين تامين انديلمه سي ضرورت كسب اندير. الله بونا گوره ده آذربايجان دنموكرات فيرقه سي اوز ايلكين هدفلرينه (۱۲ شهر يور بيانيه سي) صادق قالير، فيرقه نين بيرنجى قورولتايندا تصديق انديلميش مرانامه سينين اساس مودعالارين - آذربايجان ميلي موختراريتينين تامين انديلمه سي ضرورتى - گونده ليكده اولماغي نظه آلاراق، ايراندا ياشايان بوتون خالقلارين طبيعي حقوقو اولان اوز موقدراتينى تعين ائتمك، حاقينى، قانونى طلب حساب اندير، زامانين شرايطينه اويغون اولاراق اوز پتې مرانامه سينى اعلان اندير؛

آذربايجان ميلي دؤولتئين كابينه سي

آذربايجان ميلي مجليسى، ۲۱ آذر گونو (۱۳۲۴- جي ايل) گون اورتادان قاباقكى جلسه سينده آذربايجان دنموكرات فيرقه سينين رئيسى آقاي پشه وري نى، آذربايجان ميلي دؤولتئين تشكيل وئرمه به نامزد و مامور ائئدى. آقاي پشه وري گون اورتادان سونراكى جلسه ده اؤز كابينه سينى آشاغيدا قيد اولان ترتيب اوزره ميلي مجليسه موعرينى ائئدى:

- باش وزير، آقاي پشه وري
- داخيله وزيرى، آقاي سلام اله جاويد
- خالق قوشونلارى وزيرى، آقاي كاروان
- فلاحت وزيرى، آقاي دكتور مهناش
- معاريف وزيرى، آقاي محمد بى ربا
- صحبه وزيرى، آقاي دكتور اورنگى
- ماليه وزيرى، آقاي غلامرضا الهامى
- عدليه وزيرى، آقاي يوسف عظيمى
- پست، تلگراف و تلفن وزيرى، آقاي كبرى
- تيجارت و ايقتصاد وزيرى، آقاي رضا رسولى
- ايش و زحمت وزيرى تعين اولونانا كيمي او وزارتخانانا مربوط اولان ايشلره، باش وزيرليك نظارت انده جكدېر .
- كابينه موعريفليك اولدوقدان سونرا ايتيغاق آراء ايله تصوب اولوب، سونرا مجلس طرفيندن آقاي زين العابدين قيامى ديوان تميزين (ديوانى عالي) رياسته و آقاي فريدون ابراهيمى آذربايجان مودعى العوموليينه (دادستانى كل) سنچيلديلو .

- اصل ۱- آذربايجان دنموكرات فيرقه سي ايرانين اراضى بوتولويونو و اونون موستقبل ليىنى موذافيعه اندير .
- اصل ۲- آذربايجانين ميلي خصوصيتلرينى نظه آلاراق، آذربايجان گئيش موختراريت وئريلمه سينى طلب اندير .
- اصل ۳- عمومى، گزلى و بيرباشا سنچكى يولو ايله آذربايجان ميلي مجليسى، ويلايت، شهر، بؤلگه و كند انجومئلى تشكيل انديلير .
- اصل ۴- ميلي مجلس، خودموختار آذربايجانين خودموختار دؤولتئينى تعين اندير .
- اصل ۵- آذربايجان (تور كچه سي) دېلى، آذربايجاندا دؤولت دېلى اعلان انديلير. فارس دېلى ايسه بوتون اولكه بويو ميلئر آراسى علاقه دېلى كيمي قبول انديلير .
- اصل ۶- آذربايجاندا مسكونلاشان خالقلا، ميليتندن، دينى عقيده سيندن و سياسى باخيشيدان آسپلى اولماياراق، برابر حقوقلو وطنداش كيمي سنچيب - سنچيلمك، آذربايجانين ايداره انديلمه سينده ايشتراك ائتمك، اؤز آنا ديللرينده اوخويوب - يازماق، اؤز مدنيتلرينى اينكشاف اتديرمك حقوقونا ماليك اولورلار .
- اصل ۷- انسان حقوقلارينين مودعالارينا اويغون اولاراق، سياسى و ايجتماعى تشكيلاتلارين فعاليت آزادليغى، ييغينجاق، سؤز و مطبوعات آزادليغى تامين انديلير .
- اصل ۸- اؤلكه ايقصادياتى خصوصى، كوپرئاتو (تعاونى) و دؤولت فورماسيندا اساسلاير، ايقتصادياتين ئمرلى اينكشافى اوچون دؤولت تنظيم انديجى رول اونيار .
- اصل ۹- يرلى شرايطه اويغون اولاراق، ايقتصادياتين هر طرفلى اينكشافينا، صنايع و كند تصروفاتيندا تئكنولوژيين گئيش تطبيقيه ديقت آرتيريلير .
- اصل ۱۰- بوتون ايران متقاسلى علاقه لرین داهاه گئيشلنمه سيته سعى كؤستريلير .
- اصل ۱۱- مدنيت و معاريفين اينكشافى ديقت مركزينده اولور. ايتدائى مكتبلردن باشلاياراق عالي مكتبلره دك، درسلا آنا ديلينده آياريلير، شهر و كندلرده مكتب شبكه لرى گئيشلنير، تحصيل اوچون كيفايت قدر دؤولت وسايطى آيريلير. ايقتصادى كادر پلانى اون پلانا چكيلير .
- اصل ۱۲- حياتين بوتون ساحه لرینده حقيقى ترقى به ناييل اولماق اوچون بوتون صنيف، طبقه و زومره لرین فيطرى و ايتئلئكتووال (هوشى) قوه سيندن ئمرلى ايتيغاقده انديلمه سي ايتيغاقمنده جدى تدبيرلر گؤرولور .
- اصل ۱۳- شهرلرده و كندلرده علم و مدنيت اوجاقلارى گئيشلندريلير، كيتابخانالار آچيلير، اينجه صنعتين (هونر) اينكشافينا شرايط ياراديلير، ميلي تئاتر و ميلي موسيقى اينكشاف اتديريلير .
- اصل ۱۴- اهاليتئين ساغلامليغينا جدى ديقت و فيكر وئريلير، اطراف موحيطن ساغلاملاشديريلماسى، طبيعتين قورونماسى دؤولت برنامه سيته داخيل انديلير. كندلرده طب منطقه لرى(درمانگاه)، شهرلرده و بؤلگه مركزينده خسته خانالار (بيمارستان) آچيلير، موعاليجه پولسوز آياريلير .
- اصل ۱۵- آذربايجان دنموكرات فيرقه سي، شيمالى آذربايجاندا موستقبل دؤولتئين بارناماسينى، آذربايجان خالقينين تاريخى غلبه سي حساب اندير، اونون مؤحكلمنه سي و اينكشافينى آرزولايير .
- اصل ۱۶- آذربايجان دنموكرات فيرقه سي، آذربايجان جومهوريتى ايله ايران آراسيندا ايقتصادى و مدنى علاقه لرین گئيشلنمه سينى هر ايكى اؤلكه خالقلارينين منافعينه اويغون علاقه كيمي قيمتلندريلير .
- تاريخ بويو موشر ك مدنيت و موشر ك منافع ماليك اولان ايران خالقلارى تام كؤنوللوك اساسيندا عموم خالق سورغوسو (رفرئندم) يولو ايله اؤز موقدراتينى تعين اندير. آذربايجان، ايراندا دنموكراتيك جمعيت قورماق اوغروندا گئدن موباريزه نين اؤن سراسيندا گئدير .

نخستين حق راي زنان

درايران در دوره

دولت ملی آذربايجان

اعطا گرديد.

به مناسبت افتتاح دارالفنون (دانشگاه تبریز)

«به نظر من موسسه ای که امروز افتتاح کرده ایم، آن چنان تشکیلاتی است که اگر یک سال قبل در باره آن صحبت می شد بسیار تعجب آور به نظر می رسید. لکن امروز در سایه قدرت ملتمان به انجام کارهای بزرگی نائل آمده ایم. روشن بگویم، امروز ملت آذربایجان افتخار می کند که به راحتی خیابانها را آسفالت می کند، دانشگاه می سازد، بوسیله خط لوله به شهر آب می رساند و... در شرایطی که در سایر نقاط ایران امنیت وجود ندارد، دزدی و فساد حاکم است، بیکاری و گرسنگی زندگی مردم را به مخاطره انداخته است و... ملت آذربایجان به سوی ترقی گام بر می دارد.»

دموکراسی عبارت است از حاکمیت مردم بر مقتدرات خویش و زندگی در شرایط آزادی حقیقی. ما در سایه آزادی ای که به دست آورده ایم مراحل ترقی و تکامل را پشت سر می گذاریم و حتی اگر بمیریم آن چه را که به دست آورده ایم حفظ خواهیم کرد. نسل آینده ما همچون یک ملت متمدن زندگی خواهد کرد. ما دانشگاه را برای کسب شهرت نساخته ایم. امروز در دهات و قصبات ما به قدر کافی دکتر وجود ندارد. احتیاج ما را وادار به افتتاح این دانشگاه کرده است و در موقع لزوم برای حفظ سلامتی مردم از پزشکان فارغ التحصیل آن استفاده خواهیم کرد و بهداشت و سلامت مردم را تامین خواهیم نمود.

رئیس دانشگاه در سخنان خود درباره تامین همه جانبه امکانات لازم برای دانشجویان با خوش بینی تمام صحبت کردند، ولی نظر من متفاوت است. از دید من باید بر تمامی سختیها صبر کنیم، گرسنگی و تشنگی بکشیم، ولی افراد مفید و کارآمد تربیت کنیم...

معلمان ما زحمات بسیاری متحمل شده اند، بعضی ها هم از انجام وظیفه سرباز زده اند. از این به بعد ما مجبور به استفاده از معلمان هستیم. در حال حاضر به تعداد کافی معلم نداریم. ما در دانشگاه معلمان جدی تربیت می کنیم تا ملت ما از آنان استفاده کند. احتیاج ما را وادار به این کار می کند. ملت ما بسیار با استعداد است. نبوغ و استعداد تنها در سایه احتیاج بروز و ظهور می یابد. احتیاج مادر اختراعات و اکتشافات مختلف است. ملت ما به پزشکان و معلمان دانا نیاز دارد. این دانشگاه در سایه نیاز به وجود آمده است. همچنین نهضت ما نیز مانند سایر کارهایمان در اثر احتیاج بوجود آمده است، فقط و فقط احتیاج!

تمامی ملت‌های ایران نیازمند یک دموکراسی حقیقی و خواهان رهایی از دست حکومت های فاسد گذشته بودند. ملت آذربایجان، از آنجا که در تمامی فعالیتها حساس و پیشقدم بوده، در نهضت دموکراسی خواهی ایران نیز پیشقدم گردیده است.

من از این امر آگاهم که چه ساکنان شیراز و چه ساکنان سایر نقاط ایران، به نهضتی همانند نهضت آذربایجان نیازمندند. آنان امیدوارند که ملت آذربایجان آنان را از دست خائنها قادر و اصول فئودالیه رهایی بخشد.

ما در داخل آذربایجان در تمامی زمینه ها کارهای بزرگی انجام داده ایم. ما جلوی بحران اقتصادی و بیکاری را گرفته ایم. لکن در سایر نقاط ایران بیکاری بیداد می کند. ما به عنوان یک نمونه (عملی) ثابت کرده ایم که تحت اصول دموکراسی، اصلاحات عملی، ترقی و زندگی با قانون و عدالت امکان پذیر است. ما با فعالیت‌های مترقیانه و اجرای عدالت و قانون، میراث فرهنگی خود را به تمام دنیا می شناسانیم. در سایر نقاط ایران، دادنامه ها در عدالتخانه ها انباشته و راکد مانده است، در حالیکه در عدالتخانه ما پرونده راکد و جود ندارد. ما خواهان پیشرفت هستیم و هر چه بیشتر ترقی کنیم برای دیگران و دولتهای همسایه خود مفیدتر خواهیم بود.

در صورتی که در زمینه صنعت به توسعه دست یابیم، از نظر تجاری و بین المللی با تمام دول قادر به برقراری ارتباطات وسیع خواهیم بود. ما در فکر از بین بردن مشروطیت نیستیم. ما مشروطه حقیقی می خواهیم. خواسته های ما، خواسته های بسیار عادی و ساده هر انسان است. ما سعادت و ترقی ایران را می خواهیم و در این زمینه از تمامی دانشجویان و روشنفکران انتظار گامهای سریع داریم. من خود نیز به فعالیت پرداخته و در تدریس دانشگاه شرکت خواهیم کرد.»

زنده باد ملت ما و همت والای آن!

منبع: روزنامه آذربایجان، دوشنبه ۲۲ مهر ۱۳۲۵، شماره ۳۴ (۳۲۳)، دوره دوم

تصمیمات حکومت ملی در خصوص زبان

۱- حکومت ملی، زبان آذربایجانی را تنها زبان رسمی دولتی اعلام می کند. تمام تصمیمات و آگهی های دولتی و فرمانهای ارتش و لوائح قانونی مطلقاً به زبان آذربایجانی خواهد بود.

۲- تمام ادارات (دولتی و ملی و تجاری و اجتماعی) مجبورند مطالب مربوط به امور خود را به زبان آذربایجانی بنویسند. کلیه دفاتر و مدارکی که به این زبان نوشته نشده باشد، رسمی محسوب نخواهد شد.

۳- امور دادگاهها به زبان آذربایجانی انجام خواهد پذیرفت و برای کسانی که به زبان آذربایجانی آشنایی ندارند مترجم تعیین خواهد شد.

۴- تابلوها در تمام ادارات و تجارتخانه ها مطلقاً به زبان آذربایجانی خواهد بود.

۵- سایر مللی که در آذربایجان زندگی می کنند، حق دارند که امور خود را به زبان مادریشان انجام دهند، لیکن آنها باید نوشته ها و آگهی های رسمی خود را به دو زبان آذربایجانی، به عنوان زبان رسمی دولتی و زبان ملی خود انتشار دهند.

۶- در مدارس خصوصی ملل کوچکی که در آذربایجان زندگی می کنند، تدریس زبان آذربایجانی در کنار زبان مادریشان اجباری است.

ضمن تصویب و تأیید تصمیمی که از طرف وزیر فرهنگ حکومت ملی آذربایجان مبنی بر گذراندن درسها به زبان آذربایجانی در تمام مدارس اتخاذ گردیده، انجام این امر را به عنوان یک وظیفه ملی به دست کلیه آموزگاران زن و مرد م. سیارد.

من حبس لر طرفداری دئیلم، من مدرسه طرفداری ام...

سید جعفر پیشه وری

درس کیتابلاری حاقیندا

۴۶-۱۹۴۵ نجی ایللرده، گونشی آذربایجاندا باش وئرن و هامیسی بیر ایل داوام ائندن میلی دموکراتیک حرکتین بو آز مودتده اولنجه نین بوتون سیاسی-اقتصادی و میلی مدنی ساحه لرینده یاراتدیغی گوزه چاریان دنوشلرو یئنی نیکلر کیمی، میلی معاریف و تحصیل ساحه سینده ده حرکتین تاریخی-میلی دونیامیز او یغون اوغورنو آدیملار کؤتورمه یه موفق اولماسی ایدی.

بو اوغورنو آدیملاردان بیر، بلکه ده ان اولمی سی، آذربایجان دینلی رسمی اولاراق درس وئرلمه سی و بو ایش اوچون اورکدن قوبان و الدن گلن قایغی و باجاریق ایله مو عین درسلیکلر حاضر لایمسی ایدی.

آذربایجان یئنی قورولموش میلی-دموکراتیک حاکمیت چیخاردیغی قرارلاردا آذربایجان خلقینین تمثیل ائندن میلی دینلین بوتون مکتبلرده ایجباری صورته اوخونامیسی تاکید اتمیشدیر.

بلنه لیکله میلی-دموکراتیک نهضت غلبه چالانندان ییلاقاصیله سونرا، معاریف تشکیلاتیندا درس کیتابلارینی داها سورعتله حاضر لایب چاپ اتمک اوچون قوجامان و تجروبه لی معلم لر و معاریف خادیم لری نین ایشتراک ایله یاراتاق کومیسویندا ایش بؤلگوسی یارینر و کیتابلارین یولناماسی سورعتله ایره لیه بیر.

اوشاقلار ایلیک دفعه اؤز آنا دیل لرینده اوخودوقلاری و آتالار و آتالار اوشاقلارین اوخوبوب-یازدیقلارینی آتادیقلاری اوچون سونیر و گوزه نیردیلر.

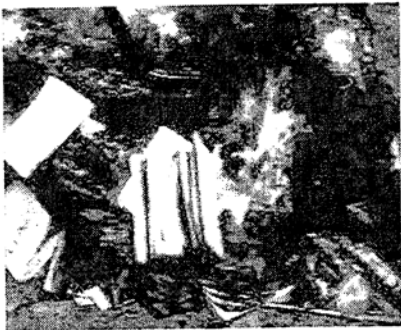
کیتابلاردا چوخ اساس یئر وئرلین موضوعلاردان بیر معروف شاعیرلرین، ادیب لرین، تاریخی قهرمانلارین ترجمه حالی و اثرلرینده گتیریلن نمونه لر ایدی کیتابلار اولدوقجا دموکراتیک اولوب و دونیا گوروشو ایله یازلمیش و اوللاردا ساغلام میلی و اینسانی باخیشدان باشقا هنج بیر ایباتیشا یا سیاسی مکتبه سایغی یا نیفرت یئرلشمیردی.

خلق کوتله لری بو کیتابلاری سئودیکلری حالدا، بولاری بلکه سئومه یئرله و اراییدی. بونلار کیتابلارین ایلیک صفحه سینده ریضاخان و اونون توره مه سینین عکسینی کورمک آرزوسوندا اولان شاه پرست شوونیستلر، خلقی جهالت و اسارتده ساخلا ماغا جان آتان فئوداللار و خلق دشمنلری و جمعیتینده خلقین حسابینا پاشایان طرفیلی لرایدی.

یوز میتر اینسان یوردونندان-یواسیندان قوپاریلیب سورگون اندیلدی لیر. وار یوخو تالانمیش آذربایجان یئنه بیر امنیت سیز اولنجه یه چئوریلدی و اورادان کؤچنلرین و باش کؤتوروب قاچانلارین سای قات-قات چوخالیدی. کیتاب، نشریه و روزنامه بازارلار یوخ، حتی کیتابلار، نشریه لر و روزنامه لر آذربایجان دینلنده یازدیقلاری اوچون محکمه یه چکیلدی لیر.

دار آغاجلاری باشیندا اؤز شرفلی اوغوللارینی بوغازبندان آسلا تمیش گورن خلق، بو آغاجلارین آیاغیندا آنا دینلنده یازلمیش کیتابلارین یانیب کول اولدوغونون شاهی دی اولدی.

اما او قانلی و قورخونج گونلرده بوتون دونیا سوسدو. نه اوچاغلاردا آذربایجانا گریب چیخان منفور سیا موخییرلرینین جیقیری چیخدی، نه بیرلشمیش میلتلر، نه بونسکو و نه حقوق بشر داشین سینه سینه وورانلاردان بیر سس ائشیدیلدی. یئنه ساغ اولسون قارداش، یئنه ابدی اولسون قارداش آندی.

آذربایجان در

از همان صبح روز ۲۱ آذر کشتار بی رحمانه ای دوسراسر آذربایجان شروع شد. چه کسانی دست به کشتار میزدند؟ آیا واقعاً مردم آذربایجان علیه فرقه دموکرات قیام کرده بودند؟

کشتار کنندگان از گروههای زیر تشکیل میشدند:

- ۱- ستاد ارتش شاهنشاهی از ماهها قبل دسته های متعددی مرکب از گروهیانان و استواران قدیمی که به زبان آذربایجانی آشنایی داشتند، به آذربایجان فرستاده بود. وظیفه این دسته ها ترور سران فرقه دموکرات، اشاعه اخبار دروغ، و خرابکاری در پشت جبهه بود.
- ۲- نوکران و خدمه مالکینی که از آذربایجان رانده شده و دهات خود را از دست داده بودند.
- ۳- فواحش و معتادین که مورد بی مهری فرقه دموکرات و حکومت ملی قرار گرفته بودند.

۴- روباہ صفتانی که برای کسب مقام و منزلت به فرقه روی آورده بودند و اینک با تغییر اوضاع سیاسی مداخله های آذر خود را پنهان کرده، دست به خون بیگناهان می آلودند.

۵- عده معدودی از مردم کوچه و بازار که از رفتار تند و ناپسند بعضی از اعضای چپ نمای فرقه (مانند بعضی از مهاجرین) دل پرخونی داشتند.

مامورین ارتش و وابستگان دولت مرکزی که با لباس میدل وارد آذربایجان شده بودند دستور داشتند که تا رسیدن نیروهای انتظامی هر آنچه بتوانند از اعضاء و طرفداران فرقه ناپود کنند. گرچه رسالت ارتش ایران، آزادی آذربایجان بود ولی آنها مردم را غارت کرده پشت سر خود مرگ و نابودی بجا گذاشتند.

شهود عینی قابل اعتماد شهادت می دهند که سواران ذولفقاری دوشادوش ارتش وارد شهر میانه گردیدند و در اجرای دستور سران ارتش و روسای ایل دسته دسته به خانه های مردم وارد شده و به چپاول پرداختند و احشام دهقانان را گله گله یدک کشیده بودند. در همان شهر عزیزه نام، بانوی محترمی را که عضو سازمان زنان فرقه بود از خانه اش بیرون کشیده و به شهربانی بردند. در برابر اداره شهربانی عالم نمای از خدا بیخبری فتواداد که جان و مال و ناموس دموکراتها حلال است. لذا ارادل و اوپاش در پناه سرنیزه های ارتش جلوی شهربانی برای تجاوز به زنی اسیر صف کشیدند تا به نوبت داخل و خارج شوند. قربانی این تبهکاری هولناک هنوز در قید حیات است.

در حقیقت از آغاز هجوم آذر ماه ۱۳۲۵ آذربایجان به یک صحنه طوفانی تبدیل شد.

آفتاب روز دوم آذرماه با ورود قوای دولتی از پس کوههای زنجان سر کشید و جسد شیخ محمد خونی، روحانی بیدار دل که به ضریت تیر در بستر خویش از پای در آمده بود از بالای بام خانه سرنگون گردید.

سراب، کانون آزادی آذربایجان سراپا در آتش کشیده شد. اردیبل تلخ تر از روز ۲۶ آذر خاطره ای ندارد، از فزونی شهیدان راه آمد و شده، بسته شده بود اجساد ساری اسماعیل دیبانیان و دیگران را روی دست دور شهر می گردانیدند. خلیل دایی را سه بار بر دار کردند و هر بار نیمه جان به هوشش آوردند و دوباره بالا کشیدند. چنین جنایت موحشی را تاریخ به یاد ندارد. در تبریز فریدون ابراهیمی که دانش شگرف خویش را به خدمت توده های مظلوم ملت گماشت مرگ را با چنان گشاده رویی استقبال کرد که دژخیم را به کرنش واداشت و قلی صبحی کارگر کارخانه قوشا چای (میاندواب) که در ارتش خلق آذربایجان، پادگان مراغه درجه سرهنگی یافت، قهرمانانه با مرگ روبرو شد او در پای دار یادآور شد که این بنای سست بنیاد دیری نخواهد پایید، این وضع سیاه دیگر قابل دوام نیست طناب پوسیده دار از هم گسست، صبحی بر زمین نقش بست او در همان حال خشمگین فریاد زد: اوباش! ادعای مرا باور کنید حتی طناب دار شما هم پوسیده و بی دوام است.

آذربایجان درد ایچینده بوغولموش

سؤنلری دیار دیار قوؤولموش...

خبر

بزرگداشت ۲۶ آذر در تبریز

جمعی از دانشجویان دانشگاه تبریز و فرهنگ دوستان این شهر در یک اقدام نمادین به مناسبت سالگرد کتاب سوزی ارتش جنایتکار شاهنشاهی در ۲۶ آذر سال ۱۳۲۵ به بازدید از کتابفروشی های حامی فرهنگ آذربایجان و خرید کتاب و پوستر پرداختند. در این حرکت فرهنگی از حامیان فرهنگ آذربایجان قدردانی گردید.

روزنامه «پاکی-خبر» ۱۰ آذر: آرامگاه سید جعفر پیشه وری قربانی چه چیزی شده است؟

روزنامه «پتی مساوات» خبر نیش قبر سید جعفر پیشه وری در وادی رحمت «فخری خیابانی» باکو و بر داشته شدن تندیس وی را منتشر کرد. آرامگاه سمبولیک مرحوم سید جعفر پیشه وری نزدیک آرامگاه حیدر علی اف قرار دارد. روشنفکر و نویسنده مشهور و عضو هیئت تحریریه روزنامه باکو خبر آقای صابر آذری حین اظهار نظر خویش در باره این امر اعلام داشت جملات هم قادر به بیان احساس ناراحتی که با شنیدن این خبر به وی دست داده است نمی باشد: «من این عمل را بعنوان عملی که با هیچ معیار اخلاقی قابل توجیه نمی باشد ارزیابی می نمایم. بنابه اصول شرعی و دینی اسلام و بنابه اصول معنوی دنیای آخرت انسانها غیر قابل تعرض است. حتی کسانی را که به قبر دشمنان تعرض نموده اند نیز همواره مجازات نموده اند. تعرض به یادواره شخصیتی چون پیشه وری، که مبارزات وی مرحله ای درخشان از تاریخمان را تشکیل می دهد، دست کم بی شرفی و بی غیرتی می باشد. پیشه وری یکی از سبولهای افتخارات و غرور ملی مان همچون بابک و ختایی می باشد. تحقیر نمودن آن زنده یاد تحقیر غرور ملی ماست. آقای شیرین جعفری مدیرکل این روزنامه و یکی از وابستگان مرحوم سید جعفر پیشه وری با بیان موضع خویش نسبت این مسئله ذکر نمود که با قطعیت تمام از جزار خود را نسبت به چنین اعمالی اعلام نمود: «به افرادی که چنین اقدامی نموده اند نامی بجز دشمن خلق نمی توان داد و چنین عملی در عین حال تعرض به تاریخمان می باشد و نمونه بارز بی احترامی به تاریخ نگاران تاریخ پرشرف آذربایجان می باشد. من بعنوان یکی از بستگان سید جعفر پیشه وری و مهمتر از آن بعنوان یک تورک آذری به از گانهای مربوطه رجوع و اعتراض خود را نسبت به این امر اظهار خواهم داشت. شیرین جعفری این مسئله را هم خاطرنشان نمود که افرادی که دست به چنین عملی زده اند دستکم باید بستگان مرحوم خود را در نظر بگیرند.

تاریخ تکرار می شود ...

دانشجویان دانشگاه پیام نور خلخال به مناسبت ۲۶ آذر، سالروز کتاب سوزی در آذربایجان، و با هدف اشاعه فرهنگ کتابخوانی و محکوم نمودن عمل زشت و ددمشانه کتابسوزی رژیم پهلوی، اقدام به برپایی نمایشگاه کتاب و محصولات فرهنگی در این دانشگاه نمودند. دانشجویان نشریه قیزیل اوزن به عنوان برگزارکنندگان این نمایشگاه، از اوایل آذرماه پس از دریافت مجوز از ریاست دانشگاه، کتابهای مختلف علمی، فرهنگی، اجتماعی را برای نمایش در این نمایشگاه که در نوع خود در این منطقه بی نظیر می باشد آماده کرده بودند که متأسفانه در روز ۱۵ آذرماه - یک روز قبل از افتتاحیه - ریاست محترم دانشگاه پیام نور خلخال آقای نوروزی در اقدامی کتابهای مربوط به آذربایجان را از نمایشگاه جمع کرده و به اتاق خویش منتقل نمود. ایشان با بیان اینکه این کتابها حق نمایش ندارند آنها را به اتاق خویش منتقل نمود. این کتابها عمدتاً مربوط به زندگی نامه قهرمان ملی آذربایجان بابک خرمدین - سردار ملی و غریب آذربایجان ستارخان - پدر ادیبان نوین کودک صمد بهرنگی و ... می باشند. این عمل ریاست دانشگاه مورد اعتراض بر گزار کنندگان نمایشگاه، فعالین فرهنگی خلخال و اکثر دانشجویان بیدار دل قرار گرفته است. برگزار کنندگان نمایشگاه با اعتراض به این عمل ریاست دانشگاه از افتتاح نمایشگاه خودداری نموده و اعلام کرده اند تا زمانی که به همه کتابها مجوز نمایش داده نشود از افتتاح نمایشگاه جلوگیری بعمل خواهیم آورد.

سورمولو مودور: علی تقوی جو
باش یازار: منصور امیری
یلگی سایار ایشلوی: بابک درزی، جعفر انجم آذر
امکداشلاز: افسون کریمی، ائناز جاعتلی پور، ناهید بابازاده، رضا نمینلی، هادی بهادری، اسماعیل ثوتی

E-Mail: Az_Gunashi@yahoo.com

فریدون ابراهیمی نین یولو

۱۳۲۶جی ایمل خورداد آیینین بیرینده آذربایجان میلی حو کومیتین باش سودعی العمومی (دادستانی کل) فریدون ابراهیمی، شاه رژیمنین حربی محکمه سینین امری ایله دارا چکیلیمشدیر.

فریدون ابراهیمی آزادلیق و دموکراتیا اوغرونندا موباریزه آپاران آذربایجانین کؤرکملی ضیالیلاریندان بیری دیر. او حقوق شناس و تانیمیش سیاسی خادیم کیمی اؤز خالقینا خدمت اوچون موباریزه به قوشولموشدور و خالقین اینقیلابچی اوغلو ایدی. او اینقیلابی محیطده تربیه آلمیشدیر. او زامانکی آستارا شهری اؤلکه نین آزادلیغی اوغرونندا موباریزه آپاران گؤرکملی اینقیلابچیلار یئتیرمیشدیر. فریدون ابراهیمی نین عایله سی بو موباریزلرین اون سیراسیندا ایدیلار. فریدونون آتاسی، میرزه غنی ابراهیمی آزادلیق ایله یاسینا اورکدن باغلی ایدی. او ریضاخان پولیسی طرفیندن حیسبه آلیندیقندان سونرا، دوشمنه تسلیم اولماسین دییه، آستارا زندانیندا اؤزونو یاندرماغا جهد کؤستمیشدیر. بئله لیکله بو عایله آزاد دوشونجه لی عایله اولموش، اؤز خالقین آزادلیغی اوغرونندا اولومدن بئله قورخمامیشدیر.

او زامان میرزه غنی حیسبه آلینار کن، صادق خان زامانی، ممی و فرضی دهقان و طاهری قارداشلاری دا حیسبه آلیندیلار. محاکمه اولونوب، اوزون مدتلی زنداندا محکوم ائدیلدیلر. سونرا ایسه نهواند شهرینه سورگون اولدولار. ریضاخان دیکتاتوراسی ییخیلدقدان سونرا باشقا زندانلر کیمی ابراهیمی عایله سی ده اؤز دوغما شهرینه قایتدیلار. یشی شرایطده آزادلیق و میلی حقوق اوغرونندا موباریزه آپارانلارین سیراسینا قوشولدولار.

فریدون ابراهیمی تهران اونورسیتیه سینده اوخویار کن، اطلاعات قزنتی و باشقا قزنتده پیشه وری ایله امکداشلیق ائدیپ، و اؤلکه نین سیاسی حیاتیندا فعال ایشتراک ائدیردی. آذربایجان دموکرات فیرقه سی تشکیل ائدیلدیکدن سونرا او تبریزه گلیب، فیرقه نین سیرالاریندا فعالیت گؤستردی. ۲۱ آذر حرکاتی غلبه چالدیقندان سونرا، آذربایجان نین باش مودعی العمومی تعیین ائدیلدی.

فریدون ابراهیمی نین بساجیلاری، ایرج و ایراندخت دا آستارا شهرینده قادیلار تشکیلیندا فعالیت باشلادیلار. فریدون ابراهیمی نین قارداشی، انوشیروان ایسه فیرقه نین جاوانلار تشکیلیندا فعالیت گؤستردی. او آذربایجان میلی حو کومیتین تشکیل ائتدیسی افسرلر کیتبین موداریمی اولدو.

فریدون ابراهیمی آذربایجان میلی حو کومیتین قانون و قرارلارینین ایجرا ائدیلمه سینده عدلیه اورقانلاری اوزه رینده جیدی نظارت ائدیردی. او دؤورده اؤز باشینا ایقلارین قارشسی سی سورعتله آلیندی. «قارنی بیرتیک کاظم» کیمی فولدورلارین اعدام ائدیلمه سی ایله تبریز شهرینده تام تهلوقه سیزلیک برقرار ائدیلدی. میلی حو کومت تشکیل تاپدیقدان سونرا تکجه تبریز یوخ، بوتون آذربایجاندا امن و امانلیق یارانندی. سویقونچلوق و فولدورلوغا و دؤولت ایداره لرینده روشوت خورلوغا و سوروندورمه چیلیه سون قویولدو.

آذربایجان میلی حو کومیتین قانونلارینین ایجرا ائدیلمه سینده باش مودعی العمومی کیمی فریدون ابراهیمی نین فعالیتی اونودولماز دیر.

شاه قوشونلاری آذربایجانا یوروش ائتدیکدن سونرا بیر چوخ تانیمیش موباریزلر کیمی فریدون ابراهیمی ده حیسبه آلیندی. اونون عایله سی موهاجیرت ائتمک مجبوریتینده قالدی. فریدون ایسه موستبید شاه رژیمنین حربی محکمه سینده موحاکیمه ائدیلدی. آذربایجان و ایران خالقلارینین آزادلیغا قوشماسی اوغرونندا موباریزه آپاران فریدون ابراهیمی دارا چکیلدی. او، مردلیکله اولومی قارشیلادی. بو یوروشده ۳۰ مینه یاخین آذربایجانلی موباریز قتله یئتیریلدی. میترله عایله خوزستان و لوریستانا سورگون ائدیلدیلر. لاکین شاه رژیمنی بونولا اوزونو داییمه سوقورتا ائده بیلمه دی. ایرانین آزادلیق سئون خالقلاری آیاقا قالدیلار و سلطنت رژیمنی دنورلدی. محمدریضانین قانلی دیکتاتورلوغونا سون قویولدو و ایران آزاد بیر اؤلکه به چئوریلدی.